
Chci sdílet jejich osud... Profesorka Růžena Vacková v březnu 1948

Chci sdílet jejich osud... Profesorka Růžena Vacková v březnu 1948

O profesorce filozofické fakulty Růženě Vackové již bylo napsáno, nahráno a natočeno mnohé. Víme o její rodině, studiu na fakultě a akademické dráze. O popravě jejího bratra a švagra nacisty. O jejím vlastním zatčení a věznění za druhé světové války. O poválečném obratu k víře a práci v katolickém prostředí. O jejím politickém myšlení a publicistické práci. O účasti v pochodu studentů na Hrad v únoru 1948, o zatčení komunistickou bezpečností, soudním procesu a patnáctiletém věznění. O jejích přednáškách za mřížemi pro spoluvězenkyně. O svědectví těch, pro něž byla posilou, či těch, které ovlivnila. O jejích dopisech z vězení synovcům, sestře a otci. O podpisu Charty 77. A nakonec i o její smrti a posledním rozloučení s ní.

Zkompilovat další medailon by tak nemělo smysl. Zkusím proto přiblížit událost, jež měla zásadní dopad jak na život Růženy Vackové, tak na život její fakulty: zasedání profesorského sboru 4. března 1948.

Pro Růženu Vackovou to byla teprve čtvrtá schůze sboru, již se jako právoplatný člen s hlasovacím právem účastnila. Mimořádnou profesorkou (pro obor klasické archeologie, tedy studium řeckých a římských památek) ji totiž prezident Beneš jmenoval poměrně nedávno, 6. srpna 1947. Od té doby stihla jen říjnovou a prosincovou schůzi a v novém roce se sbor konal jen v lednu.

Březnová schůze měla původně svůj pevně stanovený program, ale po únorovém politickém zemětřesení se vše změnilo. Když profesori přišli ve čtvrtek 4. března v půl deváté ráno na fakultu, zjistili nejdřív, že řada jejich kolegů chybí. A že místnost je přesto nezvykle plná, protože dorazili studenti a správní zaměstnanci fakulty. Děkan jim v tom nebránil, a tak mezi profesory seděl třeba student a zároveň člen ústředního akčního výboru pro vysoké školy Jan Winkler, studentka Jarmila Procházková, členka KSČ, anebo zřízenec fakulty Václav Káles.

Nutno říct, že o právo účastnit se schůzí žádali zvláště levicoví studenti již od května 1945. A že univerzitní akademický senát i fakultní sbory jejich požadavky nejdříve tvrději odmítaly a pak se trochu alibisticky odkazovaly na platné jednací řády. Filozofická fakulta byla sice nejvstřícnější, ale ani tady se před únorem 1948 studenti na schůze nedostali. Po něm se již nikoho neptali.

Jako první oslovil netradiční shromáždění děkan Jan Blahoslav Kozák, profesor filosofie, evangelický duchovní a bývalý poslanec, který sice v poválečné době komunistům přímé sympatie nevyjadřoval, ale zároveň se jejich požadavkům nebránil. To potvrdil i nyní.

Mluvil o tom, že je nutné podchytit „socialistické tendence v našem národě“ a že na fakultě je třeba zrevidovat „jednací řád zasedání profesorských sborů“. Nato se dostal k tomu nejdůležitějšímu: přečetl výnos akčního výboru ministerstva školství, které zakázalo několika učitelům na fakultě dál působit a několik studentů vyloučilo.

Pak se ujal slova Arnošt Kolman, komunistický profesor dosazený na univerzitu přímo ze Sovětského svazu ministrem Nejedlým. Na své poměry byl Kolman poměrně mírný. V duchu tehdejšího narativu KSČ mluvil o kontinuitě a navazování na tradice: únor je pokračováním května 1945 – a zapojení posluchačů do sboru návratem k středověké tradici, k jednotě učitelů a studentů. Z radikálnějších komunistických požadavků zmínil jen to, že bude třeba založit kurzy pro dělníky, aby si mohli doplnit vzdělání a studovat na vysoké škole.

Jako třetí se po děkanovi a hlavním fakultním revolucionáři přihlásila profesorka Růžena Vacková. Ani v minulém týdnu, během vládní krize, nestála mimo vývoj událostí. Naopak. Zřejmě jako jediná z profesorů univerzity se zúčastnila studentského pochodu na Hrad, který vyjadřoval podporu prezidentu Benešovi. Nyní se k této události vrátila, protože právě účast na pochodu byla jedním z důvodů pro vyloučení studentů. Podle zápisu Vacková řekla:

„Souhlasím s názorem pana děkana, pokud jde o události posledních dnů, ale scházelo mi konstatování, že každé společenství zakládá mravní řád. O povaze mravního řádu soudím podle kritérií. Zajímala by mne kritéria, kterými se řídilo vyloučení profesorů a hlavně studentů. Pokud jsem byla svědkem a pokud jsem se účastnila manifestací, prohlašuji, že to byly skutečné manifestace, a nikoliv demonstrace, poněvadž výkřiky, které jsem slyšela, nebyly ani politické, ani hospodářské povahy. Naopak byly povahy mravní, a byla-li kritériem vylučování posluchačů účast na manifestaci, pak chci sdílet jejich osud.“

Okamžitě na ni podrážděně reagoval Arnošt Kolman. Vacková si podle něj vymýšlela. Jednak studenti vykřikovali hesla proti premiéru Gottwaldovi, jednak akční výbor nikoho nevylučoval „pro vědecké přesvědčení, ani pro účast na demonstraci, nýbrž jen kolaboranty a ty, kteří štváli proti lidové demokracii a organizovali štvavé demonstrace“. Student Winkler pak ještě profesory ujišťoval, že všechny případy budou přezkoumány a že k nim bude dodán důkazní materiál.

K Růženě Vackové se nikdo nepřidal. Zůstala tak jediným hlasem, který na oficiálním univerzitním fóru nezákonný postup akčního výboru zpochybnil.

Sbor se pak vrátil k naplánovanému programu a projednal desítky dílčích bodů od habilitací po studentské žádosti o uznání zkoušek. Nakonec zbyly personálie. Arnošt Kolman navrhl, aby několik posluchačů začalo vyučovat filosofii a občanskou výchovu, což sbor přijal. A pak schválil i nástupce „vyakčňených“ profesorů.

Naopak Růžena Vacková pocítila první následky svého vystoupení. V závěru schůze se dostalo i na její žádost o povolení účasti na archeologickém sjezdu na Sicílii. Měla jet s kolegou profesorem Čadíkem. V diskusi se hned ozvali členové akčního výboru s tím, že účast Vackové by nebyla vhodná. Nakonec dostal povolení jen Čadík a za Vackovou se měl najít náhradník. Všechny ostatní žádosti o výjezd do zahraničí byly ten den schváleny.

Na schůze profesorského sboru FF UK docházela Růžena nepravdělně až do listopadu 1949. V zimním semestru 1950/1951 již nemohla přednášet. A v roce 1952 byla zatčena.

Růžena Vacková (23. 4. 1901, Velké Meziříčí – 14. 12. 1982, Praha)